

VÄNSTERVÅG I STÖD FÖR EU – MEN INTE FÖR EURON

LINDA BERG OCH ANNA CEDERHOLM LAGER

Sammanfattning

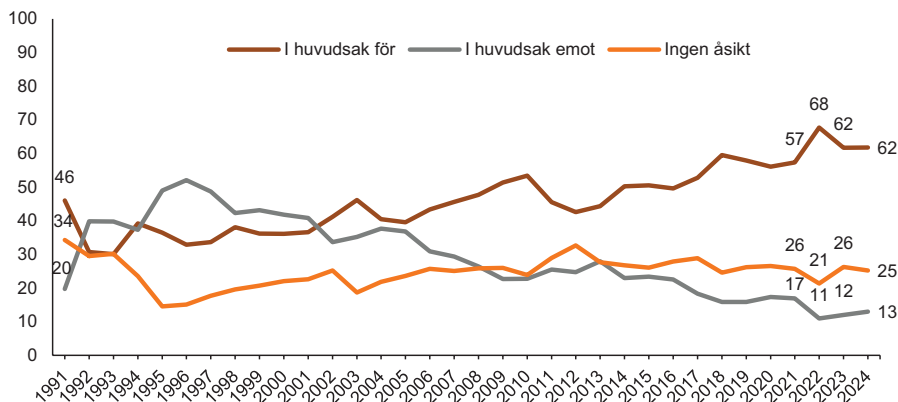
Sedan början av 2020-talet har den svenska allmänna opinionen varit mycket positiv till EU. Det gäller de flesta av de frågor som på olika sätt handlar om attityder till EU i de nationella SOM-undersökningarna. Inte minst blev stödet rekordhøgt efter Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina 2022. Även om det var ett rekord i opinionen 2022, har stödet fortsatt att ligga på en historiskt hög nivå även därefter, även så i 2024 års undersökning. Inga stora förändringar har skett sedan 2023. Under ytan sker det däremot rörelser i EU-opinionen. EU-motståndet har under en längre tid förflyttat sig högerut på den politiska skalan, medan personer som placerar sig till vänster har fått en alltmer positiv inställning till EU. Samma utveckling ser vi inte när det gäller euron. I det här kapitlet undersöks EU-opinionen i olika politiska grupper i relation till de förändringar som skett under de senaste åren. Kapitlet avslutas med en fördjupad analys av stödet för införandet av euro som valuta.

Det är nu 30 år sedan Sverige blev medlem i EU den 1 januari 1995. Under dessa tre decennier har EU förändrats. Fler länder har blivit medlemmar och gemensamma beslut fattas inom allt fler politikområden. Även den allmänna opinionen i Sverige om det svenska medlemskapet har förändrats under dessa 30 år; likaså opinionen avseende ifall Sverige bör införa euro som valuta eller inte. Det här kapitlet kommer att handla om långsiktiga förändringar i inställning till EU, men också göra mer fördjupade analyser av vilka samhällsgrupper som var mest positivt inställda till euron som valuta år 2024.

Redan hösten 2022 visade SOM-institutets mätningar att stödet för EU var rekordhøgt (Blombäck & Karv, 2023). Även om nivåerna sjönk något året därpå (Weissenbilder & Andersson, 2024) är den övergripande bilden att svensk EU-opinion under 2020-talets första år är mer positiv än någonsin tidigare. Det är en drastisk förändring jämfört med hur opinionsläget såg ut på 1990-talet och början av 2000-talet. Efter folkomröstningen om EU-medlemskapet 1994 ökade andelen som i huvudsak var emot EU-medlemskapet och var under den senare halvan av 1990-talet större än andelen som i huvudsak var för medlemskapet (se figur 1). De första tio åren präglades därmed av en starkt polariserad opinion. Flera partier var splittrade i synen på EU, och röstning i Europaparlamentsvalen

präglades under den här perioden starkt av huruvida väljarna var för eller mot EU (Berg & Oscarsson, 2015).

Sedan mitten av 2000-talet har däremot stödet för EU-medlemskapet ökat stadigt. Även om det har varit vissa upp- och nedgångar i opinionen, har andelen som i huvudsak är för medlemskapet i EU varit klart större än andelen som har varit mot. När de första östeuropeiska länderna blev medlemmar 2004 sjönk opinionen tillfälligt för att bara två år senare öka, en ökning som fortsatte under slutet av 00-talet. Den andra östutvidgningen 2007, med EU:s två fattigaste länder Rumänien och Bulgarien, hade däremot inte någon negativ effekt på stödet för det svenska medlemskapet. Ett par år efter 2010 syntes en nedgång i opinionen. I tid sammanföll det med när effekterna av den ekonomiska krisen, och senare eurokrisen, blev mer påtagliga i Sverige och andra europeiska länder. Euroskeptiska attityder ökade under den här perioden i hela EU (Kriesi, 2014). Sedan dess har flera olika kriser kommit att påverka den europeiska integrationen på olika sätt; den så kallade flyktingkrisen, Storbritanniens utträde ur EU (Brexit), Covid19, och inte minst Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina den 24 februari 2022. I ljuset av framförallt den ekonomiska krisen och Brexit, utvecklade Catherine de Vries (2018) teoretiska förväntningar om vilka länder där risken för ett framtida utträde ur EU var störst. Hennes så kallade bench-marking teori handlar om att människors stöd för (eller motstånd mot) EU påverkas av jämförelsen mellan uppfattade fördelar av landets nuvarande status-quo (medlemskap) och uppfattade fördelar med att välja att stå utanför. Storbritanniens utträde innebar att det plötsligt fanns ett exempel på hur alternativet till medlemskap kunde se ut. Argumentet som de Vries (2018) för fram är att om medborgarna uppfattar att demokratin och politikens utfall fungerar sämre i EU än i det egna landet, så ökar sannolikheten för euroskeptiska attityder (och i förlängningen utträde), särskilt om det också finns partier som aktivt driver frågan om utträde. Ett land som Sverige – netto-bidragsgivare, stabila demokratiska institutioner, och med ett parti som i samband med Brexit argumenterade för ett svenskt utträde – sågs som ett exempel på ett land som riskerade följa i Storbritanniens fotspår. När effekterna av det brittiska utträdet inte blev så positiva som förespråkarna hade förväntat sig, blev effekten snarast avskräckande och i den svenska opinionen blev det ingen tydlig nedgång i stödet för svenskt EU-medlemskap. Även under pandemin låg opinionen stabil. År 2022 syntes en topp i andelen som i huvudsak är för det svenska medlemskapet i EU (68 procent). Året därpå sjönk andelen något till 62 procent, vilket är samma nivå som vi ser 2024. Trots en viss nedgång är det fortfarande ett något högre stöd än det som uppmättes åren innan Rysslands invasion av Ukraina.

Figur 1 Åsikt om det svenska medlemskapet i EU, 1991–2024 (procent)

Kommentar: Frågan löd *Vilken är din åsikt om det svenska medlemskapet i EU?* Svarsalternativen löd *I huvudsak för det svenska medlemskapet i EU*, *I huvudsak emot det svenska medlemskapet i EU* samt *Har ingen bestämd åsikt i frågan*. Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan. Antal svarande 2024 var 1 799 personer.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 1991–2024.

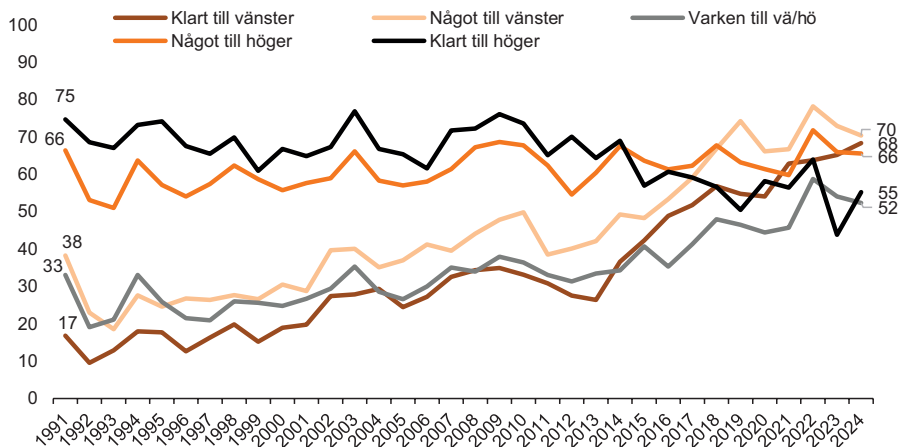
Forskning har visat att flera av de tidigare kriserna (som till exempel eurokrisen) ofta har påverkat opinionen till EU negativt, om än med variation mellan olika länder. Inte minst har inställningen till EU blivit tydligt mer negativ i regioner inom EU där ekonomin har drabbats hårt. Men det spelar också roll hur kriser framställs, i exempelvis media. I länder och regioner där EU framställts som ett offer för okontrollerbara faktorer blev opinionen klart mer negativ än i regioner där EU snarare framställdes som lösningen på krisen (Koehler m.fl., 2018). Det är en aspekt som också är relevant för att förstå varför stödet för EU ökade i de flesta EU-länder efter Rysslands invasion av Ukraina. I och med EU:s tydliga reaktion i form av stöd för Ukraina blev det en kris av ett annat slag. Särskilt under perioden direkt efter invasionen, då olika sanktionspaket antogs, framställdes EU oftast som handlingskraftigt, och Ryssland som ett gemensamt yttre hot mot hela Europa (Bosse, 2022). I sådana situationer är det vanligare att människor enas och samlas kring det politiska ledarskapet, ett fenomen som brukar benämnas som en så kallad "rally around the flag"-effekt (Gehring, 2022; Blombäck & Karv, 2023). När internationella organisationer får möjlighet att uppvisa handlingskraft som svar på ett upplevt gemensamt yttre hot, kan det bidra till en omvärdering av värdet av samarbetet hos såväl det politiska ledarskapet som den allmänna opinionen.

Kriser och ekonomisk utveckling är exempel på faktorer som kan förklara större skiften i den sammantagna opinionen över tid, eller mellan olika länder. Men det finns också flera förklaringar till variation i attityd till EU mellan olika grupper av människor inom samma land. Traditionellt finns det två sådana huvudgrupper

av förklaringar till attityder till EU. Den ena handlar om förklaringar som grundas i individers egenintresse och den andra om förklaringar som grundas i mer känslomässiga, kulturella uppfattningar (Hobolt & Wratil, 2015; de Vries, 2018). Den här tudelningen går tillbaka till David Easton (1965, 1975) som lanserade en generell teori om politiskt systemstöd. Easton gjorde skillnad mellan diffust och specifikt stöd. Diffust stöd handlar om känslomässig bindning, medan specifikt stöd handlar om egennytta. Han menade också att det fanns tre olika så kallade objekt som det politiska stödet kunde riktas mot, exempelvis stöd för ett politiskt system som helhet, stöd för demokratiska processer inom systemet, samt stöd för det politiska systemets aktörer och konkreta politiska förslag. När objekten kombineras med diffust och specifikt stöd innebär det att det övergripande stödet för ett politiskt systems legitimitet i högre grad kan ses som grundat i mer affektiva känslor (diffust stöd), medan exempelvis stöd för enskilda förslag i den politiska debatten i högre grad kan förväntas påverkas av egennytta (specifikt stöd). Det innebär också att övergripande systemstöd förväntas vara mer trögrörligt, till skillnad från stöd för olika politiska förslag där opinionen snabbare kan förändras.

I början av det svenska medlemskapet fanns det ett tydligt mönster av att de individer som kunde antas ha störst direkt nytta av medlemskapet också i högre utsträckning var positiva. Det kunde beskrivas som en form av centrum-periferimönster (Berg & Lindahl, 1999) där framförallt äldre män, med hög utbildning och inkomst, boende i storstäder (och Skåne) var mer positivt inställda än övriga. Över tid har det förändrats och skillnaderna mellan olika grupper utjämnats. Det finns exempelvis inte längre någon signifikant skillnad mellan män och kvinnor, eller olika åldersgrupper.

Ytterligare en grupp av förklaringar till individers inställning till EU har att göra med politiska och ideologiska faktorer. I början av det svenska EU-medlemskapet var det framförallt personer som placerade sig till höger politiskt som var positivt inställda till EU. Men motståndet mot det svenska medlemskapet i EU har gjort en dramatisk förflyttning sett till ideologisk vänster-högerposition. Under 1990-talet var stödet för EU lågt bland personer som placerar sig klart till vänster, något till vänster, eller varken till höger eller vänster. För grupperna som placerar sig något till höger och klart till höger har stödet för det svenska EU-medlemskapet varit på betydligt högre nivåer (se figur 2). Under 2000-talet minskade gapet mellan vänster och höger i takt med att personer till vänster fick en alltmer positiv syn på EU, särskilt bland personer som placerar sig något till vänster. Men de största förändringarna har skett under de senaste drygt 10 åren, då personer till vänster blivit betydligt mer positiva till EU-medlemskapet, samtidigt som personer till höger blivit mer negativa till EU-medlemskapet.

Figur 2 Andel för det svenska medlemskapet i EU 1991–2024, efter vänster-högerposition (procent)

Kommentar: Frågan löd *Vilken är din åsikt om det svenska medlemskapet i EU?* Svarsalternativen löd *I huvudsak för det svenska medlemskapet i EU, I huvudsak emot det svenska medlemskapet i EU* samt *Har ingen bestämd åsikt i frågan*. Figuren visar andel som i huvudsak är för det svenska medlemskapet i EU. För att mäta ideologisk vänster-högerposition användes frågan *Man talar ibland om att politiska åsikter kan placeras in på en vänster-högerskala. Var någonstans skulle du placera dig själv på en sådan skala?* Svarsalternativen löd *Klart till vänster, Något till vänster, Varken till vänster eller höger, Något till höger* och *Klart till höger*. Antal svarande 2024 var 215 i gruppen klart till vänster, 419 i gruppen något till vänster, 483 i gruppen varken till vänster eller höger, 421 i gruppen något till höger och 192 i gruppen klart till höger.

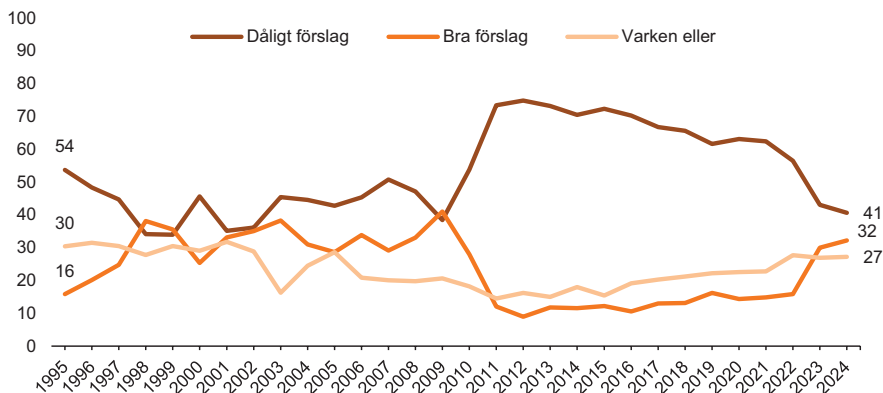
Källa: Den nationella SOM-undersökningen 1991–2024.

I den nationella SOM-undersökningen 2024 är det personer som placerar sig något till vänster som är mest positiva till EU-medlemskapet (70 procent), följt av klart till vänster, och något till höger. Minst positiva till det svenska EU-medlemskapet är personer som placerar sig varken till vänster eller höger (52 procent) och personer som placerar sig klart till höger. Gruppen som placerar sig något till vänster har varit den mest positivt inställda gruppen sedan 2018, men nu är alltså även gruppen som placerar sig klart till vänster lika positivt inställda.

Inställningen till det svenska medlemskapet är bara en av flera frågor som rör EU som ställs i SOM-institutets undersökningar. För de allra flesta frågor har det inte skett någon större förändring jämfört med 2023 års undersökning. Det är en lika stor andel som har en allmänt positiv inställning till EU-medlemskapet 2024 (55 procent) som det var 2023. När det gäller nöjdhet med demokratin är det en lika stor andel som är nöjda med demokratin i EU (63 procent) 2024 som det var 2023. Förtroendet för Europeiska kommissionen och Europaparlamentet är något högre 2024, åsikter om att överföra makt från EU till medlemsländerna ligger på samma nivå. Det är något färre som är positiva till att Ukraina ska bli medlem i

EU, medan åsikter om förslagen om att utöka budgeten, samordna utrikespolitik samt att fördjupa den europeiska integrationen inte har förändrats. När det gäller inställning till att Sverige bör begära utträde ur EU tycker endast 13 procent att det är ett bra förslag. Men det finns en fråga där det har skett lite mer förändring, nämligen inställningen till förslaget om att Sverige bör införa euro som valuta.

Figur 3 *Inställning till att införa euro som valuta, 1995–2024 (procent)*

Kommentar: Mellan 2006–2024 löd frågan *Vilken är din åsikt om följande förslag? Sverige bör införa euro som valuta*. Mellan 1998–2005 löd frågan *Sverige bör bli medlem i EMU*. Mellan 1995–1997 löd frågan *Införa en gemensam EU-valuta*. Svarsalternativen löd *Mycket bra förslag*, *Ganska bra förslag*, *Varken bra eller dåligt förslag*, *Ganska dåligt förslag* och *Mycket dåligt förslag*. Alternativen *Mycket bra förslag* och *Ganska bra förslag* respektive *Mycket dåligt förslag* och *Ganska dåligt förslag* har slagits samman. Det totala antalet svarande på frågan 2024 var 1 733.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 1995–2024.

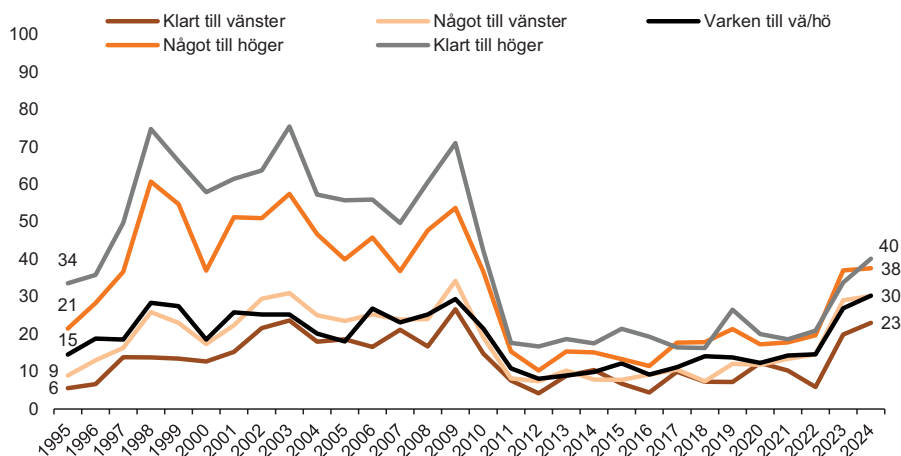
Införa euro som valuta

Trots uppgången av positiva attityder till det svenska EU-medlemskapet, är det uppenbart att svenska folket gör skillnad mellan å ena sidan frågan om medlemskapet som sådant, och å andra sidan en konkret fråga som exempelvis huruvida vi bör införa euron som valuta i Sverige eller inte. Variationen har också varit större över tid, med fler kraftiga förändringar upp och ned i opinionen. Utifrån Eastons (1965, 1975) teori är det förväntat att ett konkret förslag i den politiska debatten ska kunna variera mer än åsikter om stödet för medlemskapet. Som syns i figur 3 har den svenska opinionen till euron varierat mycket under de senaste 30 åren. Det har nästan alltid varit fler som har tyckt att det är ett dåligt förslag än som har tyckt att det är ett bra förslag. Enbart ett par år i slutet av 1990-talet samt år 2009 avviker från mönstret. Då var det i princip lika många som tyckte att det

var ett bra förslag som de som tyckte att det var ett dåligt förslag. Men sedan den ekonomiska krisens konsekvenser började märkas mer i Sverige, runt 2010, har stödet varit i det närmaste obefintligt. Under ungefär ett decennium var det knappt tio procent av svenskarna som tyckte att det var ett bra förslag. År 2023 syntes däremot en uppgång i stödet för euron, och den trenden fortsatte även 2024, när 32 procent svarade att de tyckte att det var ett bra förslag, jämfört med 41 procent som tycker att det är ett dåligt förslag.

En av de mer dramatiska förändringarna över tid rör ideologisk vänster-höger-position. Omkring 60 till 70 procent av personer som placerade sig själva klart till höger var positiva till euron från slutet av 1990-talet och fram tills 2010. Därefter var det i drygt tio år i princip ingen skillnad i åsikt utifrån vänster-högerposition (se figur 4). Men sedan 2023 har andelen positiva till euron ökat bland samtliga, men det är framförallt personer som står något till höger eller klart till höger som i högst utsträckning tycker att det är ett bra förslag.

Figur 4 Andel positivt inställda till att införa euro som valuta 1995–2024, efter vänster-högerposition (procent)

Kommentar: Mellan 2006–2024 löd frågan Vilken är din åsikt om följande förslag? Sverige bör införa euro som valuta. Mellan 1998–2005 löd frågan Sverige bör bli medlem i EMU. Mellan 1995–1997 löd frågan Införa en gemensam EU-valuta. Svarsalternativen löd Mycket bra förslag, Ganska bra förslag, Varken bra eller dåligt förslag, Ganska dåligt förslag och Mycket dåligt förslag. Alternativen Mycket bra förslag och Ganska bra förslag respektive Mycket dåligt förslag och Ganska dåligt förslag har slagits samman. För att mäta ideologisk vänster-högerposition användes frågan Man talar ibland om att politiska åsikter kan placeras in på en vänster-högerskala. Var någonstans skulle du placera dig själv på en sådan skala? Svartsalternativen löd Klart till vänster, Något till vänster, Varken till vänster eller höger, Något till höger och Klart till höger. Antal svarande 2024 var 213 i gruppen klart till vänster, 415 i gruppen något till vänster, 466 i gruppen varken till vänster eller höger, 415 i gruppen något till höger och 192 i gruppen klart till höger.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 1995–2024.

När det gäller partisympati är både partierna i regeringsunderlaget och oppositionspartierna splittrade i stödet för euron (tabell 1). Bland sympatisörer till Moderaterna och Liberalerna är stödet för euron högt. Bland sympatisörer till Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna är däremot stödet lägre. Bland oppositionspartierna är stödet högst bland Centerpartiets sympatisörer. Även sympatisörer till Socialdemokraterna visar numera ett relativt stort stöd för införandet av euro medan stödet alltså är på lägre nivåer för sympatisörer till Miljöpartiet och Vänsterpartiet.

Tabell 1 *Inställning till att införa euro som valuta 2024, andel bra förslag (procent)*

	Andel bra förslag	Antal svarande		Andel bra förslag	Antal svarande
Samtliga	32	1 733			
Kön			Vänster-högerposition		
Kvinna	26	826	Klart till vänster	23	213
Man	38	888	Något till vänster	30	415
Ålder			Varken till vä eller till hö	30	466
16–29 år	24	204	Något till höger	38	415
30–49 år	32	448	Klart till höger	40	192
50–64 år	35	470	Partisympati		
65+ år	33	611	Vänsterpartiet	20	113
Bostadsort			Socialdemokraterna	31	533
Storstad	40	504	Centerpartiet	41	99
Stad/större tätort	32	609	Liberalerna	39	71
Mindre tätort	27	338	Moderaterna	44	323
Ren landsbygd	24	230	Kristdemokraterna	28	60
Utbildningsnivå			Miljöpartiet	25	114
Låg	25	261	Sverigedemokraterna	27	221
Medellåg	31	453			
Medelhög	33	399			
Hög	36	583			
Hushållsinkomst					
Max 300 000 kr	28	353			
301 000–800 000 kr	31	716			
Mer än 800 000 kr	39	522			

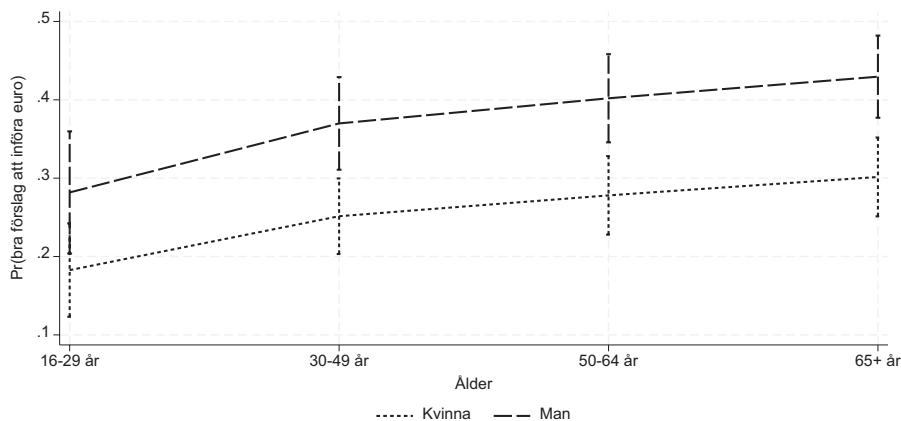
Kommentar: Frågan löd *Vilken är din åsikt om följande förslag? Sverige bör införa euro som valuta*. Svartalternativen löd *Mycket bra förslag*, *Ganska bra förslag*, *Varken bra eller dåligt förslag*, *Ganska dåligt förslag* och *Mycket dåligt förslag*. Andel bra förslag visar alternativen *Mycket bra förslag* och *Ganska bra förslag* sammanslaget. Utbildning kategoriseras på följande sätt: låg = grundskola eller motsvarande, medellåg = gymnasium eller motsvarande, medelhög = eftergymnasial utbildning ej högskola/universitet eller högskola/universitet kortare än 3 år, hög = högskola/universitet minst 3 år. Frågan om ideologisk vänster-högerposition löd *Man talar ibland om att politiska åsikter kan placeras in på en vänster-högerskala. Var någonstans skulle du placera dig själv på en sådan skala?* Frågan om partisympati löd *Vilket parti tycker du bäst om i dag?* Procentbasen utgörs av samtliga som besvarat frågan i respektive grupp.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2024.

Även om andelen som är positivt inställda till att införa euron som valuta har varierat mycket över tid, så vet vi från tidigare mätningar och forskning att det är vissa samhällsgrupper som är mer benägna att vara positivt inställda än andra.

I likhet med allmänna attityder till EU pekar forskningen på att attityder till euron kan förklaras främst utifrån egennytta, eller mer kulturella förklaringar, exempelvis om införandet av euron som valuta uppfattas som ett hot mot nationell identitet (Berg, 2004). Över tid, och särskilt i länder som redan har infört euron som valuta, har det skett en förskjutning där nyttoförklaringar har fått en starkare förklaringskraft till attityder till euron, särskilt efter eurokrisen (Hobolt & Wratil, 2015). I 2024 års SOM-undersökning är det en högre andel som tycker att det är ett bra förslag att införa euro som valuta bland gruppen män, bland de äldre åldersgrupperna, personer bosatta i storstäderna, personer med högre utbildningsnivå och högre hushållsinkomst (se tabell 1). Det är ett mönster som liknar det som vi såg för allmänna EU-attityder på 1990-talet. Även när vi testar sannolikheten för att vara positivt inställd till euron med olika förklaringsfaktorer under kontroll för varandra är män och de äldsta åldersgrupperna signifikant mer positivt inställda än kvinnor och yngre (se figur 5).

Figur 5 Predicerad andel som tycker att det är ett bra förslag att införa euro som valuta bland kvinnor och män efter ålder, 2024 (predicerad andel)

Kommentar: Frågan löd Vilken är din åsikt om följande förslag? Sverige bör införa euro som valuta. Svarsalternativen löd Mycket bra förslag, Ganska bra förslag, Varken bra eller dåligt förslag, Ganska dåligt förslag och Mycket dåligt förslag. Alternativen Mycket bra förslag och Ganska bra förslag har slagits samman. Figuren visar skattningar av andel som tycker att det är ett bra förslag att införa euro i fyra åldersgrupper bland kvinnor respektive män. Resultaten baseras på en logistisk regressionsanalys som också inkluderar bostadsort, utbildningsnivå, hushållsinkomst, vänster-högerposition och partisympati. Antal svarande är 1 390 personer.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2024.

30 år av svenska attityder till EU och euron

Med tre decennier av EU-medlemskap är det inte så förvånande att attityder till medlemskapet som sådant ligger stabilt högt. Vi har nu en förhållandevis stor del av befolkningen som levtt hela, eller större delen av sitt vuxna liv med EU-medlemskapet som ett faktum. Även om vi såg en viss nedgång i stödet efter den ekonomiska krisen som blev en eurokris, så har andra kriser inte lämnat något större spår i opinionen, eller snarare bidragit till en mer positiv opinion, som 2022 efter Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina. Mer spännande är den ideologiska förändringen, där personer som själva anser sig stå klart eller ganska mycket till vänster numera är bland de mest positiva till det svenska medlemskapet i EU. Personer som placerar sig klart till höger, som brukade vara mest positivt inställda till EU-medlemskapet, har istället numera en något lägre andel positiva. Utifrån Eastons teori om politiskt systemstöd är den här sortens mer långsiktiga stabilitet i attityder mer förväntade när det avser stöd för hela det politiska systemets legitimitet. Den politiska och ekonomiska utvecklingen i Storbritannien efter Brexit har dessutom bidragit till att jämförelsen av för- och nackdelar med att stanna kvar eller lämna har fallit ut till fördel för att stanna kvar. Däremot kan attityder för konkreta policyförslag – som att införa euron som valuta – förväntas variera mer över tid och vara mer känsligt för kriser. Det kan vi se i den svenska euroopinionen som har haft mycket större svängningar, även på kort tid, såsom efter den så kallade eurokrisen. Efter många års mycket låga nivåer med stöd för att införa euron har vi sedan 2023 sett en ökning i samband med att den svenska ekonomin haft en svagare utveckling. Det är också intressant att det är framförallt hos de grupper som i samband med EU-inträdet var mest positivt inställda till EU som vi numera hittar de mest positivt inställda till euron, dvs framförallt män, äldre åldersgrupper, högutbildade och storstadsbor. Det är grupper som antas i högre utsträckning ha nytta av att euron införs som valuta, vilket ligger i linje med att egennyttoförklaringar kan antas spela större roll för konkreta policyförslag, och inte minst sådana som kan ha en direkt ekonomisk effekt.

Sedan den nationella SOM-undersökningen 2024 samlades in har Donald Trump tillträtt som president i USA. Efter att Trump har infört tullar mot EU och EU har svarat med tullar på amerikanska varor har de transatlantiska relationerna mellan EU och USA förändrats, både när det gäller säkerhet och ekonomi. Vi vet inte hur den svenska opinionen rörande medlemskapet i EU respektive inställning till euron kommer att påverkas. Å ena sidan kan Trumps utspel ses som ett gemensamt yttre hot, vilket kan bidra till en alltmer positiv inställning till EU. Å andra sidan är det möjligt att en splittring inom EU i synen på Trump, och en kraftig lågkonjunktur med hög arbetslöshet inom svensk exportindustri, kan följas av ökad polarisering av EU-frågor. Om den svenska kronan försvagas kraftigt är det möjligt att stödet för att införa euron ökar än mer. Det är också möjligt att den mer positiva inställning till euron som vi ser redan nu kan komma att följas

av förnyade initiativ att driva frågan från vissa politiska partier. Frågan om att införa euro som valuta i Sverige är inte en fråga som Europaparlamentet beslutar om. Formellt tas beslutet av Europeiska unionens råd, efter rekommendation från kommissionen och Europeiska centralbanken. I praktiken är det emellertid den svenska riksdagen som initierar processen. Potentiellt skulle frågan kunna komma med på dagordningen inför riksdagsvalet 2026. Däremot är det mer osäkert vilken betydelse frågor om fred och säkerhet kommer att få i samband med riksdagsvalet 2026. Vanligtvis är det inrikespolitik som dominerar riksdagsval. Men vi befinner oss i en turbulent omvärld. Beroende på hur säkerhetsläget i Europa utvecklas är det möjligt att frågor som rör Europasamarbetet i vid mening – och euron i synnerhet – kan komma att få mer utrymme i debatten än vanligt.

Referenser

- Berg, L. (2004). Hemkänsla. I H. Oscarsson & S. Holmberg (Red.), *Kampen om euron*. Rapport nr 22 i SCB:s Valundersökningar, Göteborg: Statsvetenskapliga institutionen, Göteborg universitet.
- Berg, L., & Lindahl, R. (1999). Västsvenskarna och omvärlden. I L. Nilsson (Red.), *Region i omvandling*, SOM-rapport nr 23, Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Berg, L., & Oscarsson, H. (2015). *Supervalåret 2014*. Demokratistatistik, rapport nr 20. Stockholm: Statistiska Centralbyrån (SCB).
- Blombäck, S., & Karv, T. (2023). Svensk EU-opinion i tider av krig i Europa. I U. Andersson, P. Öhberg, A. Carlander, J. Martinsson & N. Theorin (Red.), *Ovisshetens tid*. SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Bosse, G. (2022). Values, rights, and changing interests: The EU's response to the war against Ukraine and the responsibility to protect Europeans, *Contemporary Security Policy*, 43:3, 531-546, DOI: 10.1080/13523260.2022.2099713
- De Vries, C. (2018). *Euroscpticism and the Future of European Integration*. Oxford Univ. Press.
- Easton, D. (1965). *A Framework for Political Analysis*. Prentice-Hall, Inc.
- Easton, D. (1975). A re-assessment of the concept of political support. *British Journal of Political Science*, 5(4), 435–457.
- Gehring, K. (2022). Can external threats foster a European union identity? Evidence from Russia's invasion of Ukraine. *The Economic Journal*, 132(644), 1489–1516.
- Hobolt, S. B., & Wratil, C. (2015). Public opinion and the crisis: the dynamics of support for the euro. *Journal of European Public Policy*, 22(2), 238–256. <https://doi.org/10.1080/13501763.2014.994022>
- Koehler, C., Weber, M., & Quiring, O. (2018). I Want a Savior, Not a Victim: The Impact of Media Representations of the EU and Economic Shocks on Citizens' Supportive Attitudes on the European Integration. *International Journal of Public Opinion Research*, 31(1), 45-69.

- Kriesi, H. (2014). The political consequences of the economic crisis in Europe: Electoral punishment and popular protest. I N. Bermeo, & L. M. Bartels (Red.), *Mass politics in tough times. Opinions, votes, and protest in the Great Recession* (pp. 297–333). New York, NY: Oxford University Press.
- Weissenbilder, M., & Andersson, U. (2024). Förnyad glöd i eurofrågan? I U. Andersson, B. Rönnerstrand & A. Carlander (Red.), *Inferno*. SOM-institutet vid Göteborgs universitet.

APPENDIX

Tabell A1 Positiv inställning till euron (logistiska regressionskoefficienter)

		(2)	(3)	(4)
	Endast demografiska faktorer	Demografiska faktorer + vänster-höger- position	Demografiska faktorer + partisypati	Demografiska faktorer + vänster- högerposition + partisypati
Kön (ref. kvinna)				
Man	0.590*** (4.87)	0.556*** (4.55)	0.591*** (4.78)	0.590*** (4.76)
Ålder (ref. 16–29 år)				
30–49 år	0.339 (1.45)	0.368 (1.57)	0.424 (1.79)	0.426 (1.80)
50–64 år	0.524* (2.29)	0.542* (2.36)	0.574* (2.48)	0.570* (2.46)
65+ år	0.653** (2.93)	0.671** (2.99)	0.687** (3.04)	0.691** (3.05)
Bostadsort (ref. storstad)				
Stad/större tätort	-0.234 (-1.64)	-0.231 (-1.62)	-0.241 (-1.66)	-0.233 (-1.61)
Mindre tätort	-0.423* (-2.42)	-0.433* (-2.46)	-0.452* (-2.55)	-0.442* (-2.48)
Ren landsbygd	-0.703*** (-3.48)	-0.725*** (-3.55)	-0.744*** (-3.62)	-0.742*** (-3.60)
Utbildningsnivå (ref. låg)				
Medellåg utbildning	0.306 (1.49)	0.278 (1.34)	0.265 (1.27)	0.259 (1.24)
Medelhög utbildning	0.386 (1.85)	0.335 (1.60)	0.282 (1.33)	0.268 (1.26)
Hög utbildning	0.473* (2.30)	0.499* (2.41)	0.443* (2.09)	0.439* (2.07)
Inkomst (ref. låg)				
Medel	0.135 (0.82)	0.122 (0.74)	0.121 (0.73)	0.114 (0.68)
Hög	0.412* (2.23)	0.335 (1.78)	0.314 (1.66)	0.289 (1.52)
Vänster-högerposition				
Något till vänster		0.334 (1.50)		0.174 (0.73)
Varken till vä el till hö		0.460* (2.06)		0.205 (0.79)
Något till höger		0.704** (3.22)		0.333 (1.12)
Klart till höger		0.796** (3.18)		0.569 (1.71)
Partisypati (ref. Vänsterpartiet)				
Socialdemokraterna			0.533* (1.99)	0.430 (1.48)
Centerpartiet			1.039** (3.17)	0.870* (2.35)
Liberalerna			0.963** (2.72)	0.736 (1.81)
Moderaterna			1.067*** (3.86)	0.756* (2.12)
Kristdemokraterna			0.347 (0.86)	0.0637 (0.14)
Miljöpartiet			0.0593 (0.17)	-0.0204 (-0.06)
Sverigedemokraterna			0.390 (1.30)	0.0723 (0.20)
Constant	-1.787*** (-6.07)	-2.227*** (-6.49)	-2.355*** (-6.11)	-2.409*** (-6.12)
Antal svarande	1 390	1 390	1 390	1 390
Pseudo R ²	0.037	0.046	0.057	0.059

t-värden inom parentes

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

